

Погорецький М.А. –

в. о. першого заступника Керівника
Міжвідомчого НДЦ з проблем боротьби з
організованою злочинністю при РНБО,
доктор юридичних наук, доцент

Боротьба з організованою злочинністю у сучасних умовах розвитку України потребує вдосконалення^[1]

Організована злочинність, як зазначалося на VIII Конгресі ООН із попередження злочинності (Гавана, серпень – вересень 1990 року), становить пряму загрозу національній і міжнародній безпеці, стабільності, державності. Вона компрометує соціальні та економічні процеси в державі, що призводить до втрати довіри до демократичних перетворень. З цього приводу Генеральний секретар ООН ще 28 вересня 1992 року на 47-й сесії Генеральної Асамблеї у своїй доповіді зазначав, що різноманітні види організованої злочинності вже давно розглядаються національною владою як значна загроза суспільній безпеці, верховенству права й іншим основним державним інститутам. Організована злочинність продовжує процвітати і фактично поширила свій вплив за межі національної юрисдикції.

Як свідчать останні дослідження організованої злочинності, організовані групи та злочинні об'єднання, будучи пов'язаними з незаконними операціями з переміщення через державні кордони матеріальних і нематеріальних засобів, які приносять істотну економічну вигоду, використовуючи сприятливу ринкову кон'юнктуру інших держав, значні розходження в системах кримінального правосуддя різних країн, сучасні комунікаційні технології, банківські системи електронних розрахунків, проникають в легальну економіку інших країн за допомогою корупції й насильства.

Зважаючи на небезпеку організованої злочинності для розбудови демократичної правової держави України, 19 червня 2003 р. № 964-IV прийнятий Закон України “Про основи національної безпеки України”, який сьогодні діє у редакції Закону України від 15 грудня 2005 року № 3200-IV. У статті 7 Закону зазначається, що організована злочинність становить загрозу національним інтересам та державній безпеці України.

Враховуючи небезпеку організованої злочинності для України на сучасному етапі її розвитку, а також рівень науково-теоретичної розробленості всіх аспектів цієї проблеми та потреб практики, авторський колектив Київського національного університету внутрішніх справ України під керівництвом і за редакцією відомого кримінолога, доктора юридичних, професора О.М. Джужі підготував добротний посібник, присвячений актуальним проблемам боротьби з організованою злочинністю.

Посібник складається з чотирьох тем, які логічно поєднані між собою і являють цілісну працю, що має наукову і практичну цінність.

У першій темі розкривається загальна характеристика організованих злочинних груп у країнах Європейського Союзу, а саме: види та характерні ознаки злочинів, що вчинюють організовані злочинні групи у країнах Європейського Союзу; негативні наслідки злочинів, що вчинюють організовані злочинні групи у цих країнах, а також основні чинники поширення організованої злочинності.

У другій темі аналізується організована злочинність у країнах Європи, а також СНД, досвід яких може бути використаний в Україні.

Третя тема посібника присвячена розкриттю окремих видів злочинів, що вчинюють організовані злочинні групи на території Європейського Союзу, а саме: злочини, пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів; з торгівлею людьми; з нелегальною міграцією; злочини, що вчинюються у фінансовій сфері; проти власності; контрабанда. У цій темі розкривається також питання щодо корупції у діяльності організованих злочинних груп.

Четверта тема посібника присвячена заходам з удосконалення взаємодії правоохоронних органів України та інших держав: можливості міжнародного співробітництва правоохоронних органів України в боротьбі з транснаціональною організованою злочинністю; основні напрями удосконалення міжнародного співробітництва правоохоронних органів України.

Обґрунтованим є висновок у посібнику про те, що основні причини зростання рівня організованої злочинності зосереджені в економічній і політичній нестабільності суспільства, недосконалості законодавства, у відносно масовому правовому нігілізмі, що охопив як широкі верстви населення, так і владні структури усіх рівнів. Різке соціальне розшарування населення на багатих і бідних, наявність значних матеріальних цінностей в руках незначної частини населення та перебування більшості населення за межею мінімального прожиткового рівня, зниження соціальних і правових гарантій, втрата соціальної орієнтації та життєвих перспектив багатьох громадян перетворюються у сприятливе середовище для зростання рівня криміналізації суспільства. Втрата державою контролю над економікою через активну діяльність потужних тіньових структур, орієнтованих на отримання незаконних прибутків, призводить до того, що саме такі структури мають переваги на ринку праці, товарів, послуг тощо.

Заслуговує на підтримку методологія викладу авторами посібника складного в інформаційному і аналітичному аспекті матеріалу щодо розкриття організованої злочинності у різних регіонах Європи та висвітлення тенденцій її розвитку і впливу на відповідні регіони.

Так, визначаючи особливості організованої злочинності в країнах Європейського Союзу, у посібнику, насамперед, справедливо звертається увага на неоднорідність етнічно-культурних та економічно-соціальних характеристик населення цієї частини світу. Це дало можливість виявити досить суттєву відмінність між рівнем доходів та соціального захисту громадян Швеції та Словенії, релігійними та культурними традиціями Туреччини та Швейцарії і з застосування порівняльного методу наукового дослідження викласти її у рецензованій праці.

Виходячи з цього, для зручності за сукупністю різних ознак у посібнику окремо розглядається організована злочинність держав-членів Європейського Союзу, європейських країн СНД та країн, які не є членами СНД і Європейського Союзу.

Проведений у посібнику порівняльний аналіз стану і тенденцій розвитку окремих видів організованої злочинності в Україні та країнах Європи дав змогу використовувати викладений у ньому матеріал у практичній діяльності правоохоронних органів, науково-дослідній роботі, в тому числі й при розробці низки прикладних тем, розроблюваних Міжвідомчим науково-дослідним центром з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України, у навчальному процесі навчальних закладів Міністерства освіти і науки України, спеціалізованих вузів органів кримінальної юстиції, а також у діяльності громадських і державних структур щодо боротьби з організованою злочинністю.

Оцінюючи високо підготовлений авторським колективом КНУВС посібник, разом з тим, на мій погляд, слід висловити й окремі зауваження та побажання, які можуть бути враховані при підготовці його наступної редакції.

Уявляється, що посібник мав би ще більшу цінність, як би в ньому чіткіше були показані тенденції розвитку організованої злочинності як в зарубіжних європейських країнах, так і в Україні, а також прогнозовані тенденції її розвитку у майбутньому за окремими видами злочинів, що становлять найбільшу загрозу національній безпеці України, а також вказані їх чинники.

Більш чіткого формулювання та систематизації у посібнику потребують і заходи протидії організованій злочинності у сучасних умовах розвитку України та визначення відповідних методів їх застосування, а також пропозиції щодо удосконалення діяльності відповідних органів кримінальної юстиції.

Зазначені недоліки мають приватний характер і не впливають на високу оцінку рецензованого посібника, а свідчать лише про багатогранність досліджуваних та викладених у ньому питань щодо тенденцій розвитку організованої злочинності у європейських зарубіжних країнах та в Україні, а також засобів протидії їй.

[1] Рецензія на книгу: Джужа О.М., Василевич В.В., Кулакова Н.В. та ін. Організована злочинність в Україні та країнах Європи: Посібник / За заг. ред. проф. О.М. Джужі. – К.: Київськ. нац. ун-т внутр. справ, 2007. – 248 с.